

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет української філології, іноземних мов та соціальних комунікацій
Кафедра української філології та журналістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

О. Л. Кирилюк

«03» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи теорії сучасної комунікації

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

(шифр, назва галузі)

Спеціальність: 035 Філологія

(шифр і назва спеціальності)

Освітні програми: «Філологія (українська мова та література)»

(назва)

Форма навчання: денна

(денна, заочна)

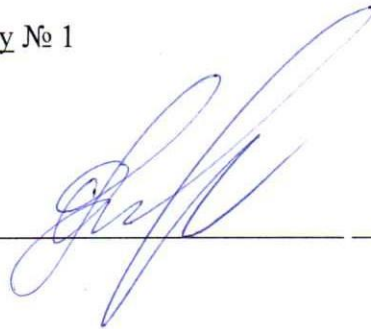
2023–2024 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи теорії сучасної комунікації», розроблена на основі освітньо-наукової програми «Філологія (українська мова та література)», навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти наукового ступеня «доктора філософії» за спеціальністю 035 Філологія

Розробник: кандидат філологічних наук, доцент І. М. Демешко
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри української філології та журналістики
Протокол від «03» серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри _____

О. Л. Кирилюк
(підпис)

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи теорії сучасної комунікації» для студентів спеціальності 035 Філологія за першим науковим ступенем «доктора філософії».
Кропивницький : ЦДПУ імені В. Винниченка, 2023. 11 с.

© Демешко І. М., 2023 рік
© ЦДПУ імені В. Винниченка,
2023 рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 03 Гуманітарні науки (шифр і назва)	<u>Нормативна</u>	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (назва)	Спеціальність: 035 Філологія	Рік підготовки	
		2-й	
Загальна кількість годин – 120	Освітня програма Філологія (українська мова та література)	Семестр	
		3-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	Рівень вищої освіти: 3-й освітньо-науковий рівень (доктора філософії)	Лекції	
		20 год.	
		Практичні, семінарські	
		20 год.	
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		80 год.	
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
Вид контролю:			
<u>екзамен</u>			

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи теорії сучасної комунікації» є формування базових знань з теорії та практики масової комунікації; ознайомлення аспірантів із основами теорії масової інформації; формування уявлення про масову комунікацію як середовище, в якому працюють фахівці, ознайомлення з законами цього середовища; формування розуміння масової інформації як відомостей про будь-що.

Завдання – сформулювати знання теоретичних засад та історії розвитку масової комунікації; дати аспірантам спеціальності «журналістика» навички теорії аналізу процесу масової інформації, ефективностей тих чи тих його чинників, виявлення перешкод на шляху забезпечення масових комунікацій, трансляції і збереження інформації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

загальні	фахові
<p>ІК. Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі філології у процесі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань та/або професійної практики.</p> <p>ЗК 01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК 04. Здатність проведення самостійних досліджень на сучасному рівні.</p> <p>ЗК 06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), обґрунтовувати власні оригінальні концепції.</p>	<p>ФК 1. Уміння аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів з урахуванням міжнародних стандартів і рекомендацій.</p> <p>ФК 3. Розуміння мовних явищ на всіх рівнях, концепцій мовленнєвого жанру в сучасній теоретичній і прикладній лінгвістиці, принципів когнітивного моделювання дискурсу.</p> <p>ФК 5. Здатність до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень.</p> <p>ФК 6. Здатність інтерпретувати літературно-мистецькі та мовні явища в широкому культурологічному, соціально-історичному контексті; кваліфіковано аналізувати й критично осмислювати літературно-мовні факти.</p> <p>ФК 7. Здатність на основі вивчення літературної/мовної інформації продукувати власні ідеї та гіпотези.</p>

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 1. Знати основні класичні й новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації та найвагоміші сучасні досягнення. Розуміти, характеризувати, аналізувати, порівнювати, класифікувати й критично оцінювати різні напрямки і школи в лінгвістиці та літературознавстві.

ПРН 5. Проектувати та здійснювати наукове теоретичне і прикладне дослідження в конкретній філологічній галузі. Генерувати нові креативні ідеї та власні оригінальні концепції.

ПРН 10. Аргументовано презентувати державною та іноземною мовами в науковому та ненауковому середовищі результати пошуково-дослідницької діяльності (у формі наукових семінарів, зустрічей, дискусій, під час лекційних і практичних занять).

ПРН 11. Уміти кваліфіковано відобразити результати наукових досліджень, продукувати і грамотно оформлювати різножанрові наукові тексти українського

та іноземною мовою відповідно до сучасних вимог (стаття, есе, наукова лекція тощо).

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Масова комунікація як явище

Тема 1. Комунікація як явище та її ознаки.

Теорія масової комунікації як навчальна дисципліна: мета і завдання. Сучасні підходи до тлумачення поняття «комунікація», «масова комунікація». Комунікативний процес і його складові.

Тема 2. Функції масової комунікації.

Функції комунікації в сучасному суспільстві: соціальні, психологічні. Масово-психологічні функції масмедіа.

Тема 3. Періоди розвитку масової комунікації.

Особливості природи масової комунікації. Основні характеристики масової комунікації. Періоди в розвитку масової комунікації, специфіка кожного з них. Властивості сучасного етапу розвитку масової комунікації.

Тема 4. Типи, форми і моделі комунікації.

Типи та специфіка форм масової комунікації. Моделі та формати масової комунікації.

Тема 5. Види масової комунікації.

Сутність та основні характеристики візуальної масової, масмедійної, рекламної, PR-, пропагандистської та агітаційної комунікації. Основні чинники масової комунікації.

Тема 6. Суб'єкти комунікації та маси.

Сутність та основні характеристики суб'єктів комунікації та мас. Види та ознаки мас. Характеристики стихійних і штучних мас. Фази існування маси. Основні характеристики механізму масифікації. Причини масифікації особистості. Показник актуальності проблем масової комунікації.

Тема 7. Засоби мовного коду в комунікації

Складові комунікативного акту, пов'язані з мовним кодом. Дискурс як процес і найзагальніша категорія організації мовного коду в спілкуванні. Типи дискурсів. Значення, смисл, актуалізація. Експліцитна та імпліцитна інформація в комунікації. Типологія перформативів. Непрямий мовленнєвий акт.

Тема 8. Засоби мовного коду в комунікації

Складові комунікації, пов'язані з риторикою мовлення і ситуацією спілкування. Мовна особистість у комунікації.

Класифікація мовних особистостей. Комунікативно-риторичні якості мовлення. Тональність як складова мовленнєвого спілкування.

Комунікативні девіації (невдачі). Типологія комунікативних девіацій. Мовні девіації, пов'язані з мовним кодом.

Тема 9. Міжкультурна комунікація

Вплив національно-культурних чинників на процес спілкування. Аспекти мовного коду в міжкультурній комунікації. Національно-культурна специфіка мовленнєвого етикету. Комунікативні табу. Національно-культурна специфіка

спілкування. Невербальні особливості міжкультурної комунікації. Аналіз комунікативних ситуацій.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	СРС		л	п	лаб	інд	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Масова комунікація як явище												
Тема 1. Комунікація як явище та її ознаки.	18	4	4			10						
Тема 2. Функції масової комунікації.	13	2	2			9						
Тема 3. Періоди розвитку масової комунікації.	13	2	2			9						
Тема 4. Типи, форми і моделі комунікації.	13	2	2			9						
Тема 5. Види масової комунікації.	13	2	2			9						
Тема 6. Суб'єкти комунікації та маси.	13	2	2			9						
Тема 7–8. Засоби мовного коду в комунікації	24	4	4			16						
Тема 9. Міжкультурна комунікація	13	2	2			9						
Разом	120	20	20			80						

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1. денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ. Комунікація як явище та її ознаки.	4
2	Функції масової комунікації.	2
3	Періоди розвитку масової комунікації.	2
4	Типи, форми і моделі комунікації.	2
5	Види масової комунікації.	2
6	Суб'єкти комунікації та маси.	2
7	Засоби мовного коду в комунікації	4
8	Міжкультурна комунікація	2
	Разом	20

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1. денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ. Комунікація як явище та її ознаки.	4
2	Функції масової комунікації.	2
3	Періоди розвитку масової комунікації.	2
4	Типи, форми і моделі комунікації.	2
5	Види масової комунікації.	2
6	Суб'єкти комунікації та маси.	2
7	Засоби мовного коду в комунікації	4
8	Міжкультурна комунікація	2
	Разом	20

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1. денна форма навчання

1	Вступ. Комунікація як явище та її ознаки.	10
2	Функції масової комунікації.	9
3	Періоди розвитку масової комунікації.	9
4	Типи, форми і моделі комунікації.	9
5	Види масової комунікації.	9
6	Суб'єкти комунікації та маси.	9
7	Засоби мовного коду в комунікації	16
8	Міжкультурна комунікація	9
	Разом	80

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання програмою не передбачене

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Основи теорії сучасної комунікації» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проєктно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування);
- практичні методи (вправи; практичні завдання).

2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- наскрізні проєкти;

- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних/семінарських заняттях; активність при обговоренні питань практичного/семінарського заняття; результати тестування тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Підсумковий контроль. *Завданням підсумкового контролю* є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Агітаційний виступ як засіб масового впливу.
2. Аудиторія ЗМК.
3. Види мас. Призначення масифікатора і лідера.
4. Використання методу контент-аналізу у МК.
5. Глобалізація системи масової комунікації.
6. Дослідження аудиторії ЗМІ.
7. Елементарні складники комунікативного процесу.
8. Етапи розвитку комунікативної теорії («підшкірна» модель, модель мінімального ефекту, конструктивна модель («пакування»)).
9. Етапи розвитку МК.
10. Ефективність ЗМК.
11. Журналістський коментар як джерело маніпуляції.
12. Засоби МК.
13. Зв'язки з громадськістю як спосіб впливу на маси.
14. Інформаційні конфлікти у масовій свідомості.
15. Історія дослідження проблем (теорії) МК.
16. Кіно як засіб масового впливу.
17. Маніпулятивні технології різних видів масмедіа.
18. Масовокомунікаційна індустрія (глобалізація, концентрація, конгломерація системи МК тощо).
19. Містифікація з масмедіа.

20. Моделі комунікації як припливу інформації (Левіна, Каца-Лазарсфельда, Рілеїв).
21. Моделі комунікації як трансмісії (Чакотіна, Ласвела, Якобсона, Шенона-Вівера).
22. Моделі рецепції (кубиків, Лотмана, хвилі). Модель розголосу.
23. Модель селекції Вестлея-МакЛіна. Модель зворотного зв'язку Де Флоєра. Модель спільного досвіду Шрамма.
24. Насильство у МК.
25. Основи і види масовокомунікативного впливу.
26. Основні технології масового впливу. «Четверта влада».
27. Політична масова комунікація.
28. Прийоми сугестивного впливу з масмедіа.
29. Природа і структура комунікативного процесу.
30. Причини масифікації особистості.
31. Пропаганда як вид МК.
32. Психологія натовпу.
33. Реклама як спосіб впливу на маси.
34. Релігія як засіб впливу на маси.
35. Рівні МК.
36. Рівні фільтрування інформації.
37. Роль ЗМК у формуванні громадської думки.
38. Специфічні можливості телекомунікації.
39. Структура та функції МК.
40. Телебачення як засіб масового впливу.
41. Теорія вільної преси.
42. Теорія соціально відповідальної преси.
43. Типи комунікантів у МК.
44. Чинники МК.
45. Форми та формати МК.
46. Функціональні особливості ЗМК.
47. Характер, структура та властивості МК.
48. Характерні риси та функції масмедіа.
49. Цензура. Авторитарна концепція преси.
50. Якісна та популярна преса.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

За кожне практичне заняття студент отримує максимально 5 балів.

Есе (1 заняття) – 5 балів.

Контрольна робота – 15 балів.

Самостійна робота – 10 балів.

Презентація + 10 балів.

ІНДЗ – 15 балів.

Усього – макс. 100 б.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90–100	відмінно	зараховано
82–89	добре	
74–81		
64–73		
60–63	задовільно	
35–59	незадовільно	незараховано
1–34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

1. Демешко І. М. Інформаційно-аналітична діяльність. Кіровоград, 2016. 300 с.
2. Іванов В. Ф. Основні теорії масової комунікації і журналістики : навч. посіб. / за наук. ред. В.В. Різуна. Київ : Центр Вільної Преси, 2010. 258 с.
3. Квіт С. Масові комунікації : підручник. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 206 с.
4. Косюк О. М. Теорія масової комунікації : навч. посіб. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2012. 384 с.
5. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації / пер. з англ. О. Возьна, Г. Сташків. Львів : Літопис, 2010. 538 с.
6. Масова комунікація : підручник / Москаленко А. З., Губерський Л. В., Іванов В. Ф, Вергун В. А.. Київ : Либідь, 1997. – 216 с.
7. Партико З. Теорія масової інформації : навчальний посібник. Львів : ПАІС, 2007. 122 с.
8. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації / 2-е вид., доп. Київ : Вид. центр «Київський ун-т», 1999. 307 с.
9. Різун В. Теорія масової комунікації : підручник. Київ : Просвіта, 2008. 260 с.
10. Фінклер Ю. Мас-медіа та влада: технологія взаємин. Львів : Аз-Арт, 2003. 212 с.
11. Холод О. М. Соціальні комунікації : навч. посіб. Київ : КиМУ, 2011. 304 с.
12. Шевченко Л., Сизонов Д. Теорія медіалінгвістики: підручник. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 214 с.

Допоміжна

1. Зернецька О. В. Глобальний розвиток систем масової комунікації і міжнародні відносини. Київ : Освіта, 1999. 351 с.
2. Зражевська Н. І. Масова комунікація і культура: Лекції. Черкаси : Брама-Україна, 2006. 172 с.
3. Масова комунікація : підручник / А. З. Москаленко, Л. В. Губерський, В. Ф. Іванов, В. А. Вергун. Київ : Либідь, 1997. 216 с.

4. Медіаосвіта та медіа грамотність : підручник / ред. упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк. Київ : Центр вільної преси, 2012. 352 с.
5. Публіцистика. Масова комунікація : медіа-енциклопедія / за заг. ред. В.Ф. Іванова. Київ : АУП, ЦВП, 2007. 780 с.
6. Семенюк О. А. Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації. Київ : Альма-матер, 2011. 240 с.
7. Соціальні комунікації: результати досліджень – 2011: кол. монографія / за ред. О. М. Холода. Київ : КиМУ, 2012. 441 с.
8. Соціальні комунікації: результати досліджень – 2012: кол. монографія / за наук. ред. О.М. Холода та О.В. Безручка; автори: Бутиріна М.В., Буян В.В., Демченко В.Д. та ін. У 2-х т. Т. 1: Теоретичні основи соціальних комунікацій. Київ: КиМУ, 2013. 404 с.
9. Соціальні комунікації: результати досліджень – 2012: кол. монографія / за наук. ред. О.М. Холода та О.В. Безручка; автори: Бутиріна М.В., Буян В.В., Демченко В.Д. та ін. У 2-х т. Т. 1: Теоретичні основи соціальних комунікацій. Київ: КиМУ, 2013. 397 с.
10. Соціальні комунікації та інмутація культури: монографія / за ред. проф. О. М. Холода; Гончарова А. К., Субота В. М., Шевченко А. С., Шевченко О. О. Київ : Київський міжнародний університет, Українська асоціація психолінгвістів, 2010. 233 с.
11. Холод О. М. Інмутація суспільства в гепермаркеті свідомості: монографія. У 3 т. Т. 1: Теорія інмутації суспільства. Київ : КиМУ, 2010. 213 с.
12. Холод О. М. Комунікаційні технології (у теорії інмутації): навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2013. 213 с.

5.2. Методичне забезпечення

1. Підручники, посібники, статті (електронні варіанти).

5.3. Інформаційні ресурси

(перелік інформаційних ресурсів)

1. <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php>
2. <https://www.google.com/url>
3. <https://www.academia.edu>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноросійському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).